కనక వీణె

రెడ్డి రాజ్మహేంద్రవరము గోదావరి తల్లి - చల్లగా కమ్ముకుని - పచ్చని చూపు చూడగా — ఆ కేదారంలో — వేసీవేయని పడుచుదనం, పరువూ మర్యాదా ముక్కారు పైరుగా - పండుతూన్నది. అది — ఏనాడో పల్లె - ఎన్నడో పట్టణ మైనది. మృకండు పుత్రుణ్ణి - బుజ్జగించి తనంతవాణ్ణిగా దీవించిన అగజామనోహరుడికి అది మారట కైలాసమైనది. నరనారాయణులవలె నన్నయ, నారాయణుడు, అక్కడ నిత్యానుష్ఠానము చేసినారు. మార్కండేయుడు నన్నయగారు పఠించగా - నారాయణ భట్టు - ఆ స్వామి కరుణను తనకు స్ఫురించిన స్వారస్యము - అప్పటికప్పుడు తోచిన తీరున అయిదు భాషలలో వివరంగా విన్నవించగా - తా మాలించి - తెలుగు కవితకు మేలెంచినారు. నన్నయగారి పై డిగంటము చలువ - దేవర దీవెన — కలసి మెలసి - ఆ పురమున కాపురమున్నవారికి, తరగని కవిత, సంపదగా పరిఢవిల్లినది.

ఇది అల్లాడరెడ్డి హయము. మరింతలుగా, వన్నెదేరి - నగరము - సీమకు నాయికమణిగా తేజరిల్లుతూన్నది. నగరాన గల - పిన్నలు — కవులు — పెద్దలు సరసులు, విరిబోణులు పరువిచ్చే నెరజాణలు - వీరభద్రారెడ్డి పెద్దలందరికి అనుంగు మేనల్లుడు - పిన్నలకో — నెచ్చెలి. నగరంలో వారికి భక్తి ఉద్దోలము — భయము శూన్యము.

ఏలినవారంటే భయమూ భక్తీ లేకుండా తమ పిల్లవాణ్ణి చూసుకున్నట్టు వేయి కన్నుల కనిపెట్టి చూసుకుంటాడు చిట్టిపంతులు.

ఆయన, పర్వతమంత మనిషి—ఉరువుకు తగినంత ఉన్నతి కలవాడు. పండిన మాటలవాడు. పరిపక్వమయిన నవ్వులవాడు. ఆయనకు అంతఃకరణే ఆస్తి. శివుని దర్శనమే ఐశ్వర్యము. ఆలయమే స్వగృహము. నగరంలో వారే బలగము. రెడ్డిగారికి ఆయన చిరునవ్వే - ఆయన పలుకరింపే నిత్యదీవన. ఆ సామ్రాజ్యానికి ఆయనే ప్రాభవము.

కొండవీడులో అంతకాలమూ నీడపట్టున కాలక్షేపము చేసిన శ్రీనాథుడు యీ నగరానికి వెతుక్కుంటూ వచ్చాడు.

కాసు వీసము గణించేందుకా — గోదావరికి యిద్దరిని దాతలే కరవైనారా?

మరల రాజాశ్రయమా? — కొండవీటిలో తాననుభవించిన వైభవము ఎన్ని జన్మలకు చాలదు?

యిక్కడ ఏమున్నది?

గోదావరి.

అక్కడ కృష్ణ లేదా? —

ఉన్నది — యింకా ప్రవహిస్తూనే ఉన్నది.

కొండవీటి రెడ్లు చేసిన పుణ్యమంతా - ఒక్క విసురున తనలో కలుపుకుని — చెక్కుచెదరకుండా - దరు లొరసికొని - పరవడిస్తూనే ఉన్నది. ఆ తల్లి తనకు - తనవారికీ తల్లిగాకుండా పోయింది—

యిక్కడ గోదావరి.

రా - నాయనా - అన్నట్లనిపించింది.

వెనుజూడక - మరో యోచనలేక, కదలి వచ్చినాడు. తన నెరిగినవారుండ వచ్చునేమోకాని - తా నెరిగినవారు లేరు! లేరనగా ప్రత్యేకంగా పరిచయమున్నవారు లేరు. మంత్రి అన్నయ్యగారు — సాటి పాకనాటివారు. తాను, వారి కంటికి అంతగా ఆనకపోవచ్చును. ఏమంటే - వారు — పరమ మాహేశ్వరులే - సధర్ములే - మంచికి పోయేవారే - కాని — వస్తుతః వంటపుట్టిన లౌక్యము ఉండనే ఉంటుంది కద —

కొండవీటిలో దైవం చల్లగా చూచినంతకాలం రాజ్యంచేసి - ఈనాడు రమారమి నామ రూపాలు లేకుండాపోయిన వారి పుప్పు తిని బ్రతికిన మనిషి - నిలువనీడ కరవై - దేశం విడిచిన కవనాల వానిని; వారు చూసీ చూడగానే, కౌగిలించుకొని, చుట్టరికం తిరుగవేసి పెద్దపీట వేస్తారా?—అందుకు తాను ఆశపడి వచ్చాడా! కాగా, పోగా - తన తాతగారు - వీరికి అంతో ఇంతో వీరికీ దీటైనవారే కనుకనూ, ఆయన తనకు ఒక వేలువిడిచిన - కావలసినవాడై - ఉండకపోవడమంటూ ఉండదని, వారు భావించడము చేతనూ - అది ఒక లౌక్యమే అనుకుందాము - తనను ఒక ఆశ్రితుణ్నిగా పరిగణిం చేందుకు వారు సంకోచించవచ్చును. కాదంటే పమంగానూ సంభావించనూ వచ్చును. దానికేం! తాను చెట్టు పేరు చెప్పి పండ్లమ్ముకొనేందుకు వచ్చాడా - అది కాదే అను కుందాం! — తనకు తానుగా - వారి ఎదుటపడి గోత్రప్రవరలు చెప్పుకోవలసిన అవసరమేమున్నది.

కవితను కృష్ణానదీ తీరాన పదిలపరచి వచ్చినాడు.

కొండవీటి రాజులు - కనుమూసినచోట, ఆ రాజ్యరమ శాశ్వతముగ కునికిన చోట — తన కవిత కాపున్నది.

తానిప్పుడు కవికాదు. సంపన్న గృహస్థుకాదు. అనుభవించిన వైభవము వెనుకటి జన్మలోది. తాను కేవలము - మారన్న కొడుకు - ఆ పోలికనే దేశద్రిమ్మరి. తనకు లేమిలేదు - కావలసినది - కావలసినంత ఉన్నది. చిత్తశుద్ధి. లేని - దేది? మనశ్శాంతి. అది - ఈ గోదావరి తీరాన లభించేదని - యింతదూరము రావైనది.

స్నానఘట్టంలో - సమ్మర్ద మెక్కువగా ఉన్నది. మనిషిని మనిషి ఒరసి కొంటూ మునకలు వేస్తున్నాడు. అక్కడ తా దూర సందులేదు, ఒడ్డునే నడచుకుంటూ పోతున్నాడు. పదిబారల కొకడుగా గజయీతగాడుండి నేరనివారికి ఈదులాట నేర్పు తున్నాడు. ధ్వజమెత్తిన చిరునౌకలు - నీటిమీద దూరదూరాన తేలి ఆడుతూ - ఈదు లాడేవారికి - పొరబాటున ఆదమరపు వచ్చినట్లయితే ఆదుకునేందుకు సన్నద్ధముగా ఉన్నవి. తలచినచోట నదిలో దుమికి - లోతు చూసుకుంటూ యీదుకుపోయి, అర క్రోసుదూరం పోయి - అక్కడున్న లంకను ముమ్మారు చుట్టి — యీతలోనే గాయత్రి ముగించుకొని మెట్టపట్టి - సూర్యభగవానునకు నమస్కార ప్రదక్షిణము చేసి నిలుచున్నచోటనే కనులు మూసుకుని - ఒక్క గడియధ్యానించి అప్పటికి - చిట్టి పంతుల్ని చూశాడు.

ఆయన జపమూ అప్పుడే ముగిసినట్లుంది - లేచేందుకు విశ్వప్రయత్నము చేస్తున్నాడు.

శ్రీనాధుడికి చూడగా - చూడగా - నవ్వు రాబోయింది. మొకమటు తిప్పు కున్నాడు.

చిట్టిపంతులు ఉరుముల పెట్టున నవ్వుకుంటూ అడుగులు త్రొక్కుకుంటూ దగ్గిరగావచ్చి - 'అబ్బాయ్ - నవ్వాలనిపిస్తే - వెంటనే నవ్వేయ్యాలిరా - నవ్వంటే ఏమిటనుకున్నావ్!—కైలాసనగరం. నవ్వులో శివుడున్నాడురా - నవ్వేవాడిలో వాడుంటాడురా - అందరికీ ఆ నవ్వు రాదురా - అలాగే - అలాగే నవ్వరా!—అదే వాడికి మెప్పురా! - ఆయన చేతులతోబాటు ఒళ్ళంతా తిప్పుకుంటూ హెచ్చరిస్తూ ఉంటే, ఆయన మహాకాయం ఆ ఆనందంలోపడే శ్రమ చూసి - యిక నవ్వు ఆపుకో లేకపోయినాడు—'ఆఁ—ఆఁ అలా నవ్వగలిగినవాడే నా వాడు' అంటూ అమాంతం కౌగిలించుకొని—ఉక్కిరి బిక్కిరిచేసి వదిలేశాడు. 'రాఁ యిక కదులుదాం!' అన్నాడు. శ్రీనాధు డనుకున్నాడు కదా—పడవ వడ్డుకువచ్చి - యీయన నెక్కించుకుంటుం దేమోనని. ఉహుఁ—చిట్టిపంతులు ఓంకారము పట్టి - ఏనుగంత సత్తువతో నీటిలోకి దుమికి - నాదము శబలింపజేస్తూ - హంసలాగా తేలుకుంటూ ముందుపోతున్నాడు. యీతడు. ఆతని చాలుతోనే—యిద్దరూ నరసంచారము లేనిచోట ఒడ్డు ఎక్కారు. ఒరే నాన్నా! నడకంటే మన ఒంటికి సరిపడదేమోనని సాంబశివునికి శంక. మనకు వీలుగా తనకు చేరువుగా — చాలినంత మేర - తనకు కాదు - మనకు జలమయం చేశారు. వారు తలచుకుంటే ఎంత - సిగలో పనాయెను. ఒక్క పుడిసెడు గంగాజలము యిలా వదిలారేమో - అదే మనకు ఉడ్డోలం! - మనం వెనుకటి జన్మలో— చెంగల్వ!—యిప్పుడు గురుతుంచుకోలేదు కాని - ఏదో కొలనులో పుట్టాను. వికసించాను. ఎవరో భక్తుడు పుణ్యానికిపోయి, స్వామివారికి సమర్పించాలని - పెనుగులాడాడు. మనది - జ్ఞానము కాదు, అజ్ఞానము కాదు. పుప్పొడి మత్తులో ఉండి - బిర్ర బిగిశాను. పెనుగులాడి మెట్టుకు సాధించాడనుకో - పదిలంగా పట్టుకుని ఒడ్డుకు వచ్చి - అక్కడ ఒక నందివర్ధనం గుబురుమీద - నన్నుంచి - ధోవతి పిండుకుంటున్నాడు. నా కప్పు డనిపించిందికదా "మెట్టనపుట్టి, చెట్టున పూసిన పూవైతే - ఎంత మేలు?- రాలిన దాని నేరుకు పోయేరు కాని - కొమ్మనుండగా త్రుంచరు కద? - నాకు ఆ జన్మ ఎందుకు రాలేదు"—యీ ఆలోచన చండమారుతమల్లే వచ్చింది - నిజానికి - గాలికి కొమ్మ కదిలింది. నేను నేలనున్నాను. ఆ భక్తుడు ఉసూరుమని - రాలిన పూవుల నేరుకుని - నా వంక జూడలేదు.

నేను - నేలసోకితే పవిత్రము కానా - నాలో - నాల్గవపాలు లేవే - నేసీ పూవులపోటి చేయనా - ధిక్ అనుకున్నాను. పూజకు కొరమాలితేనేమి - నా ఘనత - నా గరిమ ఎక్కడికి పోతుంది? అనుకున్నాను. ఎక్కడికి పోతుంది నాన్నా! నాతోనే ఉంది! యీ పూట కెత్తింది. నరుడికి నాలుగింత లున్నాను. నేలనే అంటిపెట్టుకున్నాను. కొమ్మ కెగురలేను కాని, నీరంటే ప్రాణం. నే నిప్పటికీ నీటిలో దిగితే చెంగల్వనే—ఉపమ కేమొచ్చెగాని - చూశావు కదూ! - అయితే - అంత బ్రతుకు బ్రతికిన వాడికి—ప్రస్తుత స్థితి భారకంగా లేదా అంటావేమో! - లేదు. నే నెక్కడికన్నా కదులుతానా పెడతానా - అలా వాడి సన్నిధిలో పడుండటమేగా! - వాడి సిగలో ఏముంది - వెన్నెల! - అది నామీద సోకుతూందిరా! ఆ జన్మలో నోచని పూజ ఈ జన్మలో చేసుకుంటున్నానురా! - పూజలెందుకనవేం? - వచ్చేజన్మకు అక్కరకు వచ్చేందుకు! యింకో జన్మ ఎత్తేందుకు ఓపిక ఉందా అంటే - చేసుకోవాలి! ఆ ఒక్కజన్మ ఎత్తకపోతే వెనుకటి జన్మల తపసంతా-వ్యర్థంరా నాన్నా! - మరి—యిప్పుడు చేస్తుందేమంటావా - ముందు అక్కరకువచ్చే, సాధన! - వాడికి విసుగెత్తేంతవరకూ - సన్నిధిలో కూలబడి ఉండి, పేరుపేరునా పిలవడం - నాకు విసుగెత్తకముందే - వారికి వేడుకలకు వేళకావడం — ఆ వేడుకేమని అడగవేం — సంజ ముదిరితే వారిక్కడ ఉండరు. మరెక్కడ! అందరికీ తెలిసిందేగా - ఆ దక్షారామంలో - ఒక్క సానిపాపకూ — కునుకు రానీకుండా కులికి — మళ్ళీ తెలతెలవారేసరికి నా పాలబడతారు. నీకు యింతవరకు ఆ వైనం తెలిసినట్టులేదు! పోయి చూచిరా- వాడు-అల్లా ఉల్లాసంగా ఉన్నతరుణంలో మన కంటపడతాడా అంటావా?—ఎవరికోసం! చిట్టిపంతులు మనిషంటే శివుడెదురు రాడూ? - యిది మాకూ మాకూ ఉన్న ఖరారులే—

ఆఁ—యింతకుముందు చెప్పుకుపోతూంటిని చూడు — మనకు వచ్చేజన్మ ఖాయం అని? — అదేమిటని - మానస సరస్సులో రాజహంస! - అది రూఢి! - ఎలాగంటావా - నాకు పదేళ్ళు వచ్చినపుడు-పాతికేళ్ళ వాణ్ణంత ఉండేవాణ్ణి. ఊళ్ళో వాళ్ళు అది, పెంపకం తీరనుకునేవారు! వెనుకటికి ఎవరో అన్నట్టు — వెన్నదిన్న గొల్లవాడు బలిశాడా - పప్పూ అన్నం తిన్న బ్రాహ్మడు బలిశాడా! ఆ పిల్లన గ్రోవివాడు—తనకన్న ఘనుడు లేడనుకున్నాడు — ఎదగలేదు. యింకా కావాలింకా కావాలి, అన్న ఆబమీద ఉన్న బ్రాహ్మణుడు అంతకంత అవుతూనే ఉన్నాడు. మనమూ అంతే!—

అప్పుడే అంత పొంకంగా, నేవళంగా ఉన్న బాలుణ్ణి, పెళ్ళి చూపులకని - ఓ పెద్దమనిషి వచ్చాడు - వాడి వంశము పెళ్ళీడుకొచ్చిన ఆడపిల్లలతో వర్ధిల్లా — వాడిల్లు బాలపాపలతో కిటకిటలాడా! - మా వాళ్ళ ఆస్తిపాస్తులింతా అని—వాకబుచేసి- లాంఛనానికి నన్ను చూడాలంటూ వచ్చాడు. మా నాన్న నోరాచనివాడులే!—ఆ వచ్చిన గృహస్థు యింకా ఆసనశుద్ధిగా కూర్చోకముందే - ఏమండీ మీ చిరంజీవి జబ్బపుష్టి ఉన్న మనిషేనా — యీ యింటికొచ్చే పిల్లకు అది అతి ముఖ్యం! మా చిట్టితండ్రి. కూర్చుంటే — స్వశక్తిమీద లేచే స్థితిలో యిప్పుడే లేడు! యిల్లా లోకర్తె వస్తున్న సంబరంవచ్చి మీద పడ్డదా! యిక మనతరం కాదు. ఆ వచ్చేపిల్లే ఊతం కావాలి. మాకు కనుముక్కు తీరుతో నిమిత్తంలేదు. యిందుకు తూగితే చాలును. ముందుగా మదింపు వేసుకుంటే మంచిది....యిలా అంటుండగా, నేను మందగమనంతో అక్కడికి రావడం - అదుగో, మా రాజహంస, అని మా నాయన అనడం — ఆ వచ్చిన పెద్ద మనిషి మన ఆకార వైభవంజూసి - గుక్క తిప్పుకోలేక పోవడం - అపై ఒకరిని చూసి ఒకరు నవ్వుకోడం! - మా నాన్న మరీ ఒంటి రెక్క మనిషిలే - ఉఫ్‌మంటే నూరామడ ఎగిరేట్టు ఉండేవాడు. ఆయన దగ్గరకొస్తే - ఏం ముణుగుతుందో అని, సత్తువకొద్దీ గాలి పీల్చేవాడిని కాను.

నాకు ఆవాళ ఎందుకో - అలవాటు లేనిది - కోపం వచ్చింది. ఆ పదార్థం అంటూ ఒకటి ఉన్నదని అసలు మనం అప్పటికి ఎరుగం. పైగా, రాజహంసంటే, ఎలా ఉంటుందో తెలియదు. "ఏం నాన్నా! ఎక్కడుంటాయి" అన్నా! అవి ఎక్కడుంటే నీకేంగాని, వాటి మానాన వాటిని అలా బ్రతకనీయరా నాన్నా! - మనగాలి సోకి పుంజుకుంటే — వాటికి ఆ మడుగు చాలదు." అన్నారు వారు. నేనంటే ఆయనకు నవ్వులాట కాదు! మాటకుముందు నవ్వడం ఆయన నైజం! మనలోనూ ఆ పాలు ఓ పిసరు ఉందనుకో! సరే చూడాలనుకున్నాం - వెళ్ళాం, చూశాం! - ఎల్లా వెళ్ళగలిగావని అడగకు — ఆ రభస తలచుకునేందుకు ఓపికలేదు. అరే అబ్బాయ్ బ్రతుకంటే అదిరా! — మన వచ్చేజన్మ అదిరా!—

అక్కడ మనకు ఓ తలకు మాసిన వానితో తగులాటమైంది. వాడు మావాడే- మన తెలుగువాడే? - మారన్ననీ! నాకు తగినవాడొక్కడే! అది కృష్ణ - యిది గోదావరి — దారిలో తగిలినాడు. ఎక్కడికంటే ఎక్కడి కనుకున్నాం! - అక్కడ జేరుకున్నాం. ముప్పొద్దులున్నాం! నా మాటకు వాడు తథాస్తనినాడురా! అదీ వాడనినట్లు లేదురా — హిమవన్నగమే వినదించినదిరా! - ఆ స్వామే పలికినట్లుందిరా! - "ఒరే

అన్నా నీ కోరిక ఏమిరా?" అన్నాను. "కోరికలన్నీ కొడుక్కప్పగించి వచ్చానురా!"- అన్నాడు. "వాడి పేరేమిటన్నాను - అది మన సీమలోనే ఉంటుందిలే, యీ యెగువకు ప్రాకదన్నాడు. మనిషంటే - వాడే మనిషి! - తిరిగి తిరిగి కాశీ జేరుకున్నాం - అంతే. మళ్ళీ కనబడలేదు - కాని, వాడీ జన్మంతా కళ్ళలో మెదులుతూనే ఉంటాడు - ఈనాడెందుకో - మరీ కళ్ళముందు మసలుతూన్నాడు. అదేమిటో - నిన్ను జూస్తే వాడిని జూసినట్టుంది - ఏమిటిది?"

"అదే! - నేను మారన్న కొడుకునే! -"

"ఏ మారన్న!"

"కోరికలన్నీ కొడుక్కి విడిచిపెట్టి - కృష్ణాతీరానికి - దూరమైన మారన్న-"

శ్రీనాధుడు చిట్టిపంతులకు తన కథ, తండ్రి వృత్తాంతము కథలాగా చెప్పినాడు. పంతులు ఊ కొట్టినాడు. అంతా విని—ఉహూఁ అని—

"అయితే నీ విక్కడికి ఎందుకు వచ్చినట్టు—"

"మరెక్కడికీ పోలేక!—"

"రాజదర్శనం కావాలా?"

"అక్కరలేదనను కాని - ప్రస్తుతం అవసరంలేదు."

"వీరభద్రయ్య కవిత్వమంటే చెవిగోసుకుంటాడురా! — అందులో కొండవీటి నుంచి వచ్చావంటే ఏను గెక్కించడూ - నీవు పోనక్కరలేదు. వర్తమాన మంపితే వచ్చి సందిట వేసుకుని పోతాడు—"

"వద్దంటినిగా—"

"పోనీలేగాని, రాజులంటే మొగంమొత్తిందేమో పాపం - మనవాడే.... అంటే మన మతంవాడే. అన్నయ మంత్రి - బెండకాయవంటి బ్రాహ్మడు. ముదురెక్కినకొద్దీ నునుపు తేలుతున్నాడు. బోసినోటితో తాంబూల చర్వణం చేస్తాడు. మసక చూపుతో, అలా చేయి అడ్డం పెట్టుకుని, సభలో చామరంపట్టే పిల్లదాన్ని ఒక్క పర్యాయం పరకాయిస్తాడు. మనసులో భోగి, వర్తనలో విరాగి — దర్పమంత దయాదాక్షిణ్యము లున్నవాడు. మంచి మాటకారి - ఆయనతో మాట కలిపావో మరి

వదలవు! నగరంలో ఉంటే - మనకెదురయేవాడే; ఆ భీమన్నను సేవించుకో బోయినాడు. పోతే ఒకరి నొకరు వదలరు. మనలో మాట - నీవూ పోయి రారాదూ!—"

"అదే అనుకుంటున్నాను."

"తీరాపోయి - యకాయకిని ఆ అన్నయ్య కంటపడ్డావో, సంజపడ్డదో నిన్ను గడప కదలనియ్యడు. ఏదో అదనీ యిదనీ కథా కమామీషూ చెపుతూ కట్టిపడేస్తాడు. సంజెపడిన తరువాతనే అక్కడ సంబరం అంతా! లోకానుభవం విషయంలో నేను నీకు చెప్పేదేమిటిగాని - సుఖంగా వెళ్ళు. పాలకీ తెప్పించనా?—"

"అక్కరలేదు!—"

"అక్కరలేదంటావనే అంత ఆప్యాయంగా అడిగినాను. చిట్టిపంతులకు పాలకీ కావాలంటే చిన్న బోయీలు ప్రాణభీతితో-మహారాజు సన్నిధిలో వ్రాలి మనవి చేసు కోవడం—

వారు, వాళ్ళకు అభయమిచ్చి మన వినియోగానికి రథగజాదులను పంపించడమూ జరుగుతుంది. అవి మనకెందుకులే - నీ ఓపికనే పోయిరా! - తిరిగి వచ్చినాక నా కోసం ఎక్కడా వెదక నక్కరలేదు. ఉంటే గోదావరిలో-లేదా - ఈ గుడిలో — సెలవిచ్చి పంపినాడు చిట్టిపంతులు—

— సంజె పడకముందే గ్రామ పరిసరాలను జేరుకున్నాడు శ్రీనాధుడు. అక్కడ కొలను. కొలను ప్రక్కన వకుళ వృక్షములు. ఆ నీడలో విశ్రమించినాడు. దారినపొయ్యేవారు పలుకరించారు. ఊరువారు ఆరగింపుకు పిలిచారు. అన్నయ్యగారి సన్నిధానవర్తి ఒక శ్రోత్రియుడు - ఎవరో పరదేశి బ్రాహ్మణుడు వచ్చినాడని విని - వచ్చి — గోష్ఠికి రమ్మని ఇహ్వానించాడు. అప్పటికి తప్పించుకున్నాడు.

ఊరికి కొండగుర్తులు రెండే.

భీమనాధుని ఆలయగోపుర మొకటి

స్వామివారి క్రీడావన మొకటి—

ఆ వనానికి సరసను భీమేశ్వరుని

సానివాడ :

అటు, దారి ఎటో - ఎవరినీ అడుగనక్కరలేదు.

మనసును సూటిగాపోయి - మమతతో మలుపు తిరిగితే - తలవాకిట కాపున్న తరుణి కంటికి తగిలితే - అది - అదేకదా -

అక్కడ నరసంచారము లేదు.

గ్రామంలోవారు అ చాయలకు పోవరా ? -

వారు వీరిని ఆదరించరా ?-

తెలుసుకోవలె -

ఊరు మాటుమణిగే ప్రొద్దు కాదది —

ఏ యింటి కాయిల్లు కళకళలాడుతూనే ఉన్నది.

ఏ యింటి కాయిల్లు గానమాడుతూనే ఉన్నది —

ఎదుట కొచ్చినవారు - లేనేలేరు. లేక — పరువమున ఉన్న బాలలే లేరా? - వున్నవారు - పలుకరించే స్థితిలో లేరా?—

రాజభవనమేమో అన్నంత ముచ్చటవేసే భవనం కనిపించింది. అక్కడ పవళించ మనసైంది - నిదుర తనకు తెలియకుండానే వచ్చింది—

వచ్చినంతలో తనంత తానే మెలకువ వచ్చింది' బడలిక తీరింది-వున్నట్టుండి - తాంబూలము మనసైంది —

అలవాటు మేరకు కలయ జూసినాడు.

ఎవరో ఒక ప్రౌఢ ఎదుటికి వచ్చినది....

ఎవరు వా రన్నాడు.

ఎవరు - వీరు....

"నడచి నడచి వచ్చి - బడలి పరుండి

పిలవలేక పోయినారా?"

"పిలిచే తీరు తెలియక...."

"ఏ వరసనైనా పలికేముగా - తాము మాంచి నిదురలో ఉండగా, మేము ఆలయమునుంచి తిరిగి వస్తూ కనులు పావనము చేసికొన్నాము. బడలిక గురుతించినాము. పలుకరించలేదు. జామాయె పన్నీరు చిలుకరించినాము .... యిప్పటికి సేద దీరినారు. అనుమతించిన దేవర నిక సేవించుకునేము...."

అన్నంతలో, యిరువురు బాలలు మెరపులవలె వచ్చి - కైదండ లిచ్చి, లోనికిపోయి - పరిమళోదక స్నానాన తనివిదీర్చి, కట్ట వస్త్రములిచ్చి - కలలమలందిపొగడ దండలు వేసి, పుప్పొడి జల్లి, తీయతేనియ, కదళీ ఖర్జూరములు అరగింపజేసి, కప్పుర విడెమిచ్చి, కైమోడ్పులిచ్చి, మరునికి పరువమ్మొసగినవాడా, మా కుల మేలిన స్వామీ! యీ రూపానవచ్చి మా కన్నెను మెచ్చేవా? - అని పలికి - "అయ్యా మా మంజరి మక్కువ నీకే దక్కినదయ్యా!" అంటూ, ఒక సింగారి చెయ్యందుకొని సరసను నిలిపింది.

"అయ్యా! కుల మడుగము. గుణ మడుగము. అల్లనాడు ఆలయంలో అయ్యవారు - నడిరేయికి నడిరేయి - మా కన్నెల చేకొందునని వరమిచ్చినారు. స్వామివారు విహరించే సీమ కదా అని, సంజె పడంగానే గ్రామంలోవారు యీ చాయలకు రారు.

వారు దయచేసేరనే అనుదినమూ నిరీక్షించేము. వారూ, ఏదో రూపాన మమ్మల్ని యింతవరకూ కటాక్షించుతూనే వున్నారు.

అంటే - యిలాగే అనుకోండి!....

నడిరేయి మించకుండా - యీనాడు వారు మీరై దర్శనమిచ్చినారు. మేము ధన్యులమైనాము. యిక తాము సెలవీయండి" అన్నదామెను!

అప్పుడు - అతడనినాడు కదా....

"మీరు చేసిన సపర్య స్వామి కర్పితము.

నేను కృష్ణాతీరమువాడను. మీ గానాభినయ చాతురి, మీ తత్పరత మా సీమలో, పరమ నైష్ఠికులే ప్రశంసించేరు.

పరమ శివుడు - గిరి కన్యను చేబట్టిన కళ్యాణగాథ - మీ రభినయించగా, సందర్శించవలె ననేది — యింతవరకు తీరని కోరికగానే నిలిచిపోయినది."

"అదొక్కటే తమకు తీరని కోరికా?"

"మరొక్కటి ఉన్నది. అది వారు తీర్చవలసినదే."

"మా స్వామివారు భక్త సులభులు కదయ్యా ! - మనసెరిగి వర్తించేరు. మనసుల వర్తించేరు. మీకు మేలౌనులే. గిరిజా కళ్యాణము తిలకించేరా?"

"యీ జామునా?"

"ఆ వైభవము నిత్య కళ్యాణము కదయ్యా!"

స్వామివారి కేళీవనంలో - కనక వేదికమీద, భీమనాథుడూ మాణిక్యాంబా - పూవులల్లిన రూపముల కొలువుదీరంగా, వీణెలు మీటే చేడియ లారుగురు - వేణువు నూదేవారు ముగ్గురు — కనక తప్పెటలవారు నలుగురు, తాళ మందుకున్నవా రిద్దరు - శంఖము పూరించే దొక్కతె - పాటల బాలలు పదుగురు - నాట్యసానులు పదిజతలు- సాయముగా గుములు గుములు....

వీణలు కీరించి శంఖము మ్రోగినది....

వేణువులు క్రీంకరించి, లయమాన మంజీరముగా, తాళము తమకింపగా, మర్దళములు గంగాఝర నిస్సాణముగా గజ్జెల కలరవము క్రమ్ముకొనంగా, కనక వేదికమీద మల్లెలు విరజాజులు రాసులై, అది కైలాసమైనది!

దేవినీ దేవరను - ప్రసన్నుల జేసికొని ప్రస్తుతించి, "మీ పరిణయ గాథను మే మభినయించే మిది - మాకు నిత్య దీవెన మేల్పాళా!" అని పలికి, కోలాహలము సేయంగా....

ఆ రవళిలో, చెలిమి కత్తెలచేత జౌననిపించుకుని, కదలిపోయే నగరాజకుమారిని మదను డడ్డగించి, "హిమవంతుని కూతురివే - నీవై వరుని వేడ పోవలెనా, ముగుదల అయ్యెనో వానిని నీ చరణదాసునిగా సేయనా" అని బింకాలు పలుకంగా, ఆ తల్లి హితబోధ సేయంగా, వాడు లెక్కసేయక సదాశివుణ్ణి చెనకి, రూపు మాసి పోవడం.

విరులన్ నిను పూజ సేయగా
విధిగా నిన్నొక గేస్తు సేయగా,
దొరకొన్న రసాధి నాధు, చి
చ్చర కంటన్ పరిమార్తువా ప్రభూ!

అని రతీదేవి వాపోయి, "మీ కళ్యాణము లోక కళ్యాణమున కౌను. మరుదేవున రూపున వర్తిలగా, రతి సౌభాగ్యము రక్ష సేయవా!" అని వేడుకొనంగా, నగరాజ తనయ తనదో మనవిగా, మదనుడు భంగపడి అంబా అని ఆక్రోశించినాడు. నా మేనల్లునికి మరల రూపీయమని, యిది నాకు వరమౌనని పలుకంగా, స్వామి కనుల ఎదుట నిలచిన కన్నెమాట కాదనక మదనుణ్ని బ్రతికించడం, వాడే ఆనాటినుండే స్వామివారి ఆజ్ఞ మేరకు దక్షపురి సాని కూతుళ్ళకు చేదోడై మెలగుతూండడం వా రాడగా పాడగా, తిలకించినవాడై, "అహో నీదయ్యా వైభవము! నిన్ను నేనూ నాకు చేతనైన తీరున కొనియాడే ననుమతించవయ్యా!" అని దీక్షగా ఆ వనములోనే నిలిచి, కావ్యము నిర్మించినాడు.

కావ్యము రచన సేయడమైనదో లేదో అన్నయ్య మంత్రి వెదికికొనుచూ వచ్చినాడు. బంధుత్వము వగుస ద్రిప్పినాడు. యీ సుకృతములో లవలేశము నాకు దయసేయవా! అనినాడు. "సాటి బ్రాహ్మణుడు చేజాపినపుడు కాదనను. మా తాత నన్ను అడుగలేదు. ఆ ఋణ మిలా తీర్చుకుంటాను!" అని మనవి చేసినాడు శ్రీనాధుడు.

నగరం జేరుకున్నాడు. చిట్టిపంతులకు మునుముందు వినిపించి - సన్నిధిలో ఉంచాడు! చిట్టిపంతులు - అన్నయకొాక తులసిదళ మిచ్చి - గ్రంథ మిచ్చి, "అన్నయ మంత్రులవారు - యింతకాలమూ పరువుగా కాలక్షేపముచేసి, యీ నాటికి మీరూ — మీ దైవమూ వీని పాల బడినారు. అంతవానినే అర్ధరాత్రివేళ దొంగ త్రోవలు త్రొక్కించినాడు. మిమ్మల్ని వదిలేనా - నవమన్మధుణ్ణి జేసేనేమో అని నా మురుపు!-కానీయరా, నాన్నా యీ ముసలి రసికునిమీద సరిగా నీ కసి దీర్చుకో-నే నలా యీదులాడ బోయేను! తిరిగి రాగానే — అవతారిక వినిపించేవుగాని—" అంటూ చిట్టిపంతులు రెక్కలు కట్టుకున్నట్టు కదలిపోయినాడు. చూడగా చూడగా - మనిషి కదలినట్లులేదు. మబ్బు కదలినట్లున్నది గాని - అడుగుతీసి అడుగు వేసినట్లు లేదు. మెరుపు దూసుకున్న వైఖరికాని, కనుల ముందున్నవాడు, మాటలోనే మాయ మైనట్లనిపించింది—

అదేమో - అప్పుడు తెలియలేదు -

అసుర సంజెవేళకు తెలియవచ్చినది -

పవలెల్ల - నదిలో యీదులాడి - సంజవాలే తరుణాన చిట్టిపంతులు - రాజహంస అయినాడట! - అహో! -

— ఆలయములో - అర్చనవేళ, ఆరతి వెలుగులో - ఆ ధూమములో - కప్పురమువంటి హంస - శ్రీనాధుని కనులలో కలయదిరిగినది - తానప్పు డనుకొని నాడు: "చిట్టిపంతులూ, నీ దారి నీవు చూసుకున్నావు! నన్నరికట్టినావు! నీవు తిరిగి రానిదే నేను కదలరాదని కట్టడి - నీవు రావు! - నేను కదలను - యీ జన్మ కింతే— నీవున్న చోట నిలిచి - నీ సేవలు నే నందించేనులే—"

స్వామి వా రాలకించగా - అవతారిక - భాగము అన్నయ మంత్రి దానొక్కడే విన్నాడు! విని యిలా అన్నాడు.

"చిట్టిపంతులు దీవించినట్టే జరిగినది. ఈ ముదుసలికి వాక్చందనచర్చ జేసి - రసికుని జేసినావు; దానికేమిగాని - 'పంచారామములందు పల్వెల పురిన్ ప్రౌఢేందు బింబాననల్—' అని ఉగ్గడించడం - అంత లోపం కాదుకాని—"

"— యిందులో కాని పనేమీ మీరు చేయలేదు. మీ ప్రౌఢాంగనలూ చేయ లేదు. అన్నయ్యగారూ, మీరు పరమ రసికులని - నేను కైవారము చేయలేదు - చేసినా చెల్లదు. చెల్లించుకునే వయసుకాదు! పద్యములు విన్న ఏ మగవాడూ తన యిల్లాలి మీద కన్నె మనడు! తాతగారు యీ వయసుకు కుప్పిగంతులు వేయ నారంభించారని రగడ సేయరు—"

దక్షారామము చేరుకున్నాను — ఆ వైభవములో - మరల నా కవితకు చైతన్యము వచ్చినది. నా పలుకులు మీకు గిలిగింతలు కావు - సదాశివుని దీవెన లయ్యేను !

చనవు చేసినాను! మీ మనసుకు ముదిమి తప్పించినాను - యిది చిట్టిపంతులు చలువ! కేవలమిది నా కవిత కాదు, ఆ రాజహంస మీటిన కనక వీణె.